

Portfolio-bedømmelse - en mulighed i Danmark?

Tim Caudery

Ph.D. Adjunkt, Engelsk Institut, Århus Universitet.

Portfolio-bedømmelse er én af en række nye „alternative“ bedømmelsesformer, der er udviklet til brug i fremmedsprogsundervisningen, især i USA. Man sigter på at finde frem til en bedømmelsesmetode, der nøje afspejler, hvad eleverne rent faktisk lærer i undervisningen. (Her skal man huske på, at „objektive“ multiple choice-tests, som ofte ikke har nogen klar forbindelse med de færdigheder, der er blevet undervist i, er meget mere udbredt i USA, end de er i Europa.)

Ved portfolio-bedømmelse bedømmes elevens opnåede færdigheder, ikke på grundlag af en enkelt præstation, som ved en almindelig eksamen, men på basis af en portfolio (egentlig „mappe“, her brugt om en „samling“) indeholdende en række forskellige opgaver, der er udført over længere tid. Det vil

sige, at det grundlag, som eleven skal bedømmes på, er mere omfattende og varieret. Denne måde at vise sine færdigheder på er meget almindelig inden for de visuelle kunstarter (f.eks. malerkunst og fotografi), design (arkitektur og tøjdesign), musik (komposition), etc. i såvel akademisk som ansættelsesmæssig sammenhæng. Vil denne bedømmelsesform kunne bruges i fremmedsprogsundervisningen i Danmark?

Elevens portfolio bygges normalt op i løbet af et kursus og indeholder eksempler på arbejde, som er udført på kurset. Nogle gange stiller læreren visse betingelser i forhold til portfolioen, f.eks. hvor mange forskellige opgaver, den skal indeholde, og/eller hvilke typer opgaver, der skal være repræsenteret; men det er eleven, ikke læreren, der er ansvarlig for valget af indhold.

Portfolioen skal omfatte opgaver fra hele kurset, ikke bare den „bedste“ opgave, der er lavet i den sidste del af kurset; portfolioen skal afspejle såvel fremskridt som slutpræstation. Det er elevens mulighed for at vise, hvad han/hun har lært i løbet af perioden. På den måde er portfolioen med til at øge elevens engagement i kurset og til at fremme hans/hendes motivation med hensyn til skriftligt arbejde. Den fremmer forhåbentlig også elevens bevidsthed om egne præstationer.

Portfolioen vil typisk indeholde skriftlige opgaver - stile og andre former for tekstproduktion, afhængig af hvilke opgaver, der bliver stillet i løbet af kurset. Lærer-feedback på opgaverne og karaktererne for dem vil normalt også være inkluderet. Med hensyn til længere opgaver, kan der også indgå to eller flere gennemskrivninger af nogle af teksterne, for at vise hvordan disse har udviklet sig. Der kan også indgå andet materiale, der viser fremskridt i andre sprogfærdigheder, f.eks. en læsejournal (en liste over frit valgt læsning i løbet af et kursus, med en kort elevkommentar til hver bog eller tekst). Det ville måske også være muligt at inkludere lyd- og videobånd i forbindelse med mundtlig sprogfærdighed, eventuelt optagelser af rollespil eller gruppearbejde. Læreren går med jævne mellemrum elevens portfolio igennem og diskuterer indholdet med ham/hende.

Portfolioen bliver bedømt ud fra de kriterier, der skønnes relevante; der er mulighed for stor variation. For eksempel kan portfolioen bedømmes i sin helhed eller som summen af de enkelte

dele, hvor hver opgave gives en karakter, hvorefter disse lægges sammen, og man kommer frem til et gennemsnit. De fremskridt, eleverne gør over en længere periode, kan også indgå som en del af bedømmelsen; det vil også være nødvendigt at tage højde for det faktum, at nogle af opgaverne repræsenterer arbejde, der er lavet på et tidligt tidspunkt i kursusforløbet. Den slags overvejelser indebærer temmelig vanskelige afgørelser, hvad angår vægtningen af de forskellige bedømmelseskriterier, og kan få stor indflydelse på resultatet af bedømmelsen. Hvis f. eks. fremskridt i løbet af kurset vægtes kraftigt, vil dette begunstige de elever, der har vist, at de er gode til at tage imod undervisning, og det er en vigtig evne; men det kan også resultere i, at de elever, som har de bedste sprogfærdigheder, ikke får de højeste karakterer. Der kan også let opstå problemer med hensyn til sammenligning af portfolioer, og det er et problem, når der skal gives karakter; hvordan sammenligner man f.eks. en portfolio, der indeholder få opgaver, af høj standard, med en portfolio med mange opgaver, men af lavere standard?

Mulige fordele ved portfolio-bedømmelse:

- God „*face validity*“: bedømmelsen har en klar forbindelse med undervisningen.
- Positiv effekt på undervisningen: eksamensformen fremmer selve undervisningen ved at højne elevernes engagement, bevidsthed og motivation hele kurset igennem.
- Eleverne engageres i bedømmelsen af egne fremskridt, især gennem

diskussion med læreren i løbet af kurset.

- Bedre bedømmelsesgrundlag: eleverne bedømmes på arbejde, der både er mere omfattende og normalt også mere repræsentativt end det, der bedømmes ved en enkelt eksamination.
- Reduktion af stress, som er normalt forekommende ved de gængse eksamensformer, og som selvfølgelig kan påvirke præstationen.

Mulige ulemper:

- Ikke alle færdigheder er lige egnede til portfolio-bedømmelse: denne form er bedst egnet til skriftlig sprogfærdighed og vil normalt være upraktisk ved bedømmelse af mundtlig sprogfærdighed (på grund af nødvendigheden af at lave et lydbånd for hver elev), og nærmest ubrugelig ved bedømmelse af lyttefærdighed.
- Omfanget af det materiale, der skal bedømmes, kan være ret stort.
- Bedømmelsens validitet er usikker: der kan herske tvivl om, hvad der prøves i ved portfolio-bedømmelse. For eksempel kan formidlings-/præsentationsfærdighed gøre en stor forskel.
- De forhold, som elevopgaverne løses under, er ikke kontrollerede. Det vil sige, at nogle elever måske har bedre faciliteter, og måske også får hjælp, når de skal løse de opgaver, der indgår i portfolioen.
- Elevernes portfolioer vil være forskellige med hensyn til indhold, især i de tilfælde hvor eleverne har fulgt forskellige kurser. Dette kan gøre en kvalitativ sammenligning vanskelig.

- Det kan være svært at udstikke klare retningslinier for bedømmelsen.

Der er stadig meget at forske i med hensyn til, hvad der rent faktisk kommer ud af at bruge portfolio-bedømmelsen, både hvad angår indlæring og evaluering, og dermed også reelle fordele og ulemper.

Portfolio-bedømmelse kan selvfølgelig bruges sammen med andre former for bedømmelse, således at man udnytter nogle af fordelene, samtidig med at man retter op på nogle af ulemperne. Man kan enten supplere den med en anden prøveform eller eventuelt bruge den som grundlag for en anden prøvetype, f.eks. en mundtlig prøve med bedømmelse, hvor portfolioen udgør en del af det emne, der diskuteres. Men man skal passe på, at resultatet af en sådan kombination med en anden bedømmelsesform ikke blot bliver en forøgelse af arbejdsbyrden for både elever og eksaminatorer/censorer. Det ville være muligt at eksperimentere med portfolio-bedømmelse på nær sagt hvert trin i det danske uddannelsessystem: den kunne bruges på de lavere trin i folkeskolen som grundlag for en årskaracter (den kunne erstatte lærerens karakterbog og eventuelt en prøve som grundlag for karaktergivning); den kunne bruges på gymnasieniveau ved eksaminer med censor, dvs. den kunne erstatte eller supplere en afsluttende eksamen; den kunne også bruges i den videregående undervisning til erstatning af skriftlige eksaminer eller opgaver. Et sådant eksperiment ville i visse tilfælde kræve dispensation fra den givne studieordning,

men det problem kunne sikkert godt løses. Og hvis der hersker bekymring mht. hvor retfærdig en given bedømmelsesform er i forhold til det, der er undervist i, ville det helt sikkert være et forsøg værd at prøve portfolio-bedømmelsesformen.

For lærere med adgang til internettet, som gerne vil vide mere om „alternativ“ bedømmelse generelt og portfolio-bedømmelse i særdeleshed, er det nok nemmest at læse en række ERIC digests om emnet, som kan fås på http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/index/ eller <http://ericae2.educ.cua.edu/search.htm#Dig> (enter „portfolio assessment“ i søgeboksen). Følgende digests er meget nyttige: ED334603 (1991), „Portfolios: Assessment in Language Arts“ af Roger Farr, ED376695 (1994), „Alternative Assessment and Second Language Study: What and Why?“ af Charles R. Hancock, ED388890 (1995), „Portfolios for Assessment and Instruction“ af Ju-

dith Arter et al, samt ED395500 (1996), „Practical Ideas on Alternative Assessment for ESL Students“ af Jo-El-len Tannenbaum. Portfolio-bedømmelser sammenlignes med andre former for bedømmelse i en generel diskussion af bedømmelse af skriftlig fremstilling på fremmedsprog af Glenn Fulcher i „Assessing Writing“, i G. Fulcher (ed.) *Writing in the English Language Classroom*, Hemel Hempstead: Prentice Hall Europe ELT, 1997, pp. 91-107. Liz Hamp-Lyons har skrevet en meget fair og nuanceret artikel om nogle af de teoretiske indvendinger mod portfolio-bedømmelse i „Applying ethical standards to portfolio assessment of writing in English as a second language“, i Michael Milanovic og Nick Saville (eds.), *Performance Testing, Cognition and Assessment, Studies in Language Testing 3*, New York: Cambridge University Press, 1996, pp. 151-164.

*Relevante
adresser på
internettet:*

- Language testing (URL: www.ling.lancls.ac.uk/staff/visitors/kenji/test.htm) har information om ressourcer for lærere og studerende, oplysninger om enkelte tests, tidsskrifter og newsletters, organisationer, mailing lists. - Kenji Kitao, Kyoto, Japan, beskriver Language Testing [www](http://www.ling.lancls.ac.uk).
- The National Clearinghouse for Bilingual Education, George Washington University, Washington D.C. (URL: www.ncbc.gwu.edu/) giver bl.a. adgang til forskningsrapporter i fuldtæst om indvandrerundervisning; se web-beskrivelsen og især under 'What's New?'